

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

Een vergelijking van Europese regionale arbeidsmarkten

Luc Sels
Wim Herremans
Steunpunt Werk en Sociale Economie

13 - 2012

WSE-Report

Steunpunt Werk en Sociale Economie
Parkstraat 45 bus 5303 – B-3000 Leuven
T:32(0)16 32 32 39 F:32(0)16 32 32 40
steunpuntwse@econ.kuleuven.be
www.steunpuntwse.be

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

Een vergelijking van Europese regionale arbeidsmarkten

Luc Sels
Wim Herremans

Een onderzoek in opdracht van de Vlaamse minister van Financiën, Begroting, Werk,
Ruimtelijke Ordening en Sport, in het kader van het Vlaams Programma Strategisch
Arbeidsmarktonderzoek

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

Sels, L. & Herremans, W.

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden. Een vergelijking van Europese regionale arbeidsmarkten

Luc Sels & Wim Herremans – Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. Steunpunt Werk en Sociale Economie, 2012, 27p.

ISBN-9789088730924

Copyright (2012) Steunpunt Werk en Sociale Economie
Parkstraat 45 bus 5303 – B-3000 Leuven
T:32(0)16 32 32 39 - F:32(0)16 32 32 40
steunpuntwse@econ.kuleuven.be
www.steunpuntwse.be

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this report may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means, without permission in writing from the publisher.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Lijst tabellen en figuren	3
1. Een Europese rangschikking.....	5
2. Vlaanderen in Europa: de situatie anno 2011.....	7
2.1. Cluster 1: kop van het Europese peloton	8
2.2. Cluster 2: robuuste prestaties	10
2.3. Cluster 3: mooie scores bij 55-plussers, problemen bij jongeren en laaggeschoolden	12
2.4. Cluster 4: 'early exit' regio's	13
2.5. Cluster 5: bescheiden werkzaamheid, hoge jeugdwerkloosheid.....	14
2.6. Cluster 6: Oost-Europa en ... Zuid-België	15
2.7. Cluster 7: de toestand is ernstig, en oogt ook hopeloos	16
3. Vlaanderen in Europa: de impact van de economische crisis.....	17
3.1 Cluster 1: Deutschland, es geht voran	18
3.2 Cluster 2: wie weinig heeft, heeft ook niet veel te verliezen.....	20
3.3 Cluster 3: in het zadel	20
3.4 Cluster 4: sterke regio's die wat afglijden	22
3.5 Cluster 5: regio's in vrije val	23
4 Slotsom.....	24

Lijst tabellen en figuren

Tabel 1. Werkzaamheidsdoelen en werkzaamheidsgraden voor de EU-lidstaten en het Vlaams Gewest, 2011	5
Tabel 2. Overzicht van de clusters (stockvariabelen) (EU-regio's).....	7
Figuur 1. Visuele weergave van de clusters (stockvariabelen) - (EU-regio's).....	8
Tabel 3. EU-27, Vlaams Gewest en regio's uit cluster 1 (stockvariabelen).....	9
Tabel 4. EU-27, Vlaams Gewest en regio's uit cluster 2 (stockvariabelen).....	10
Tabel 5. EU-27, Vlaams Gewest en regio's uit cluster 3 (stockvariabelen).....	12
Tabel 6. EU-27 en regio's uit cluster 4 (stockvariabelen)	13

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

Tabel 7.	EU-27, Vlaams Gewest en regio's uit cluster 5 (stockvariabelen)	14
Tabel 8.	EU-27, Vlaams Gewest en regio's uit cluster 6 (stockvariabelen)	15
Tabel 9.	EU-27, Vlaams Gewest en regio's uit cluster 7 (stockvariabelen)	16
Tabel 10.	Overzicht van de clusters (stock- en flowvariabelen) (EU-regio's; evolutie 2006-2011) ..	17
Figuur 2.	Visuele weergave van de clusters (stock- en flowvariabelen) - (EU-regio's; evolutie 2006-2011)	18
Tabel 11.	Regio's uit cluster 1 (stock- en flowvariabelen).....	19
Tabel 12.	Regio's uit cluster 2 (stock- en flowvariabelen).....	20
Tabel 13.	Regio's uit cluster 3 (stock- en flowvariabelen).....	21
Tabel 14.	Regio's uit cluster 4 (stock- en flowvariabelen).....	22
Tabel 15.	Regio's uit cluster 5 (stock- en flowvariabelen).....	23
Tabel 16.	Werkzaamheidsgraden bij de 25-49-jarigen voor de EU-lidstaten en het Vlaams Gewest (2011)	25

Inleiding

Bij een rangschikking van Europese lidstaten volgens het huidige werkzaamheidsniveau worden de bijzonder grote arbeidsmarktverschillen duidelijk. Zo zien we dat tussen de kop (Zweden) en de staart (Griekenland) van de ranking een kloof gaapt van maar liefst 20 procentpunten in globale werkzaamheid. Het Vlaams Gewest past in de top 10 maar moet op Frankrijk en Luxemburg na alle West-Europese en Scandinavische landen laten voorgaan. Er is dus marge voor progressie. Om het Vlaams Gewest op een accurate wijze te kunnen positioneren, is een vergelijking op regioniveau echter correcter. In dit rapport brengen we met een clusteranalyse de grote verschillen in arbeidsmarktdynamiek in de Europese regio's in beeld. Die verschillen zijn onder invloed van de economische crisisjaren behoorlijk toegenomen.

1. Een Europese rangschikking

De Europese Unie wil zich tegen 2020 nog krachtiger profileren als een slimme, duurzame en inclusieve economie. Dit betekent dat de EU en de lidstaten samen moeten werken aan meer werkgelegenheid, hogere productiviteit en meer sociale samenhang. Om deze inspanning te kunnen oriënteren, zijn ambitieuze doelstellingen bepaald voor werkgelegenheid, innovatie, onderwijs, sociale samenhang en klimaat/energie. Ieder EU-land heeft deze doelstellingen vervolgens geoperationaliseerd in nationale doelen.

De doelstelling voor werkgelegenheid is intussen breed bekend. De EU stelt zich als doel om tegen 2020 op Europees niveau 75% van de bevolking tussen 20 en 64 jaar aan het werk te hebben. Mede beïnvloed door de hoogte/laagte van de startpositie, hebben de lidstaten deze algemene doelstelling vertaald in soms scherpere, maar vaak ook meer bescheiden nationale doelstellingen. Zo mikt België wat lager met 73,2% werkzame 20- tot 64-jarigen in 2020. Vlaanderen kon, gezien zijn betere startpositie, de lat hoger leggen, namelijk op 76%.

We geven in tabel 1 een overzicht van de doelstelling per lidstaat en de werkzaamheid in 2011. We rangschikken de landen volgens hun werkzaamheid in 2011.

Een rangschikking opzetten is altijd gevaarlijk. We willen niet de indruk wekken dat het om een landenwedstrijd gaat, of dat er in 2020 Europees goud, zilver en brons aan te pas komt. We mogen ook niet uit het oog verliezen dat achter de naakte cijfers grote verschillen in kwaliteit van werk, arbeidsvolume en productiviteit kunnen schuilgaan. Toch is de rangschikking leerzaam. Ten eerste worden de bijzonder grote verschillen duidelijk. Zo zien we dat tussen de kop en de staart een kloof gaapt van maar liefst 20,1 procentpunten in globale werkzaamheid. Ten tweede, en daarmee samenhangend, toont de ranking de grote differentiatie in werkzaamheidsdoelen. Zweden is het enige land dat op meer dan 80% werkzame 20- tot 64-jarigen mikt. Een lager doel zou daar ook wat gek zijn, gezien het huidige niveau van 80%. Sommige landen zijn op zoek gegaan naar realistische doelen, bijvoorbeeld Duitsland, Oostenrijk en het wel erg voorzichtige Malta. Voor andere lidstaten, vaak landen die door de crisis lijden onder een zware terugval in werkzaamheid, lijkt de 2020-doelstelling nu al onbereikbaar. Zo is Hongarije 14,3 procentpunten verwijderd van de eigen doelstelling, Spanje 12,4 procentpunten, Bulgarije 12,1 procentpunten, Griekenland 10,1 procentpunten. Ten derde wordt ook voor 2011 duidelijk dat België de West-Europese burens moet laten gaan. Met 67,3% werkzaamheid lopen we bijna 2 procentpunten achter op Frankrijk en 9 à 10 procentpunten op Duitsland en Nederland. Het Vlaams Gewest past in de top 10 maar moet op Frankrijk en Luxemburg na alle West-Europese en Scandinavische landen laten voorgaan. Er is marge voor progressie. Indien alle landen hun target zouden halen, blijft het Vlaams Gewest ongeveer op dezelfde positie.

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

Tabel 1. Werkzaamheidsdoelen en werkzaamheidsgraden (20-64 jaar) voor de EU-lidstaten en het Vlaams Gewest, 2011

	Doel 2020	Graad 2011		Doel 2020	Graad 2011
1. Zweden	> 80%	80%	15. Slovenië	75%	68,4%
2. Nederland	80%	77%	16. België	73,2%	67,3%
3. Duitsland	77%	76,3%	17. Letland	73%	67,2%
4. Denemarken	80%	75,7%	18. Litouwen	72,8%	67,2%
5. Oostenrijk	77-78%	75,2%	19. Slowakije	72%	65,1%
6. Finland	78%	73,8%	20. Polen	71%	64,8%
7. Cyprus	75-77%	73,8%	21. Ierland	69-71%	64,1%
8. VK	Geen doelstelling	73,6%	22. Bulgarije	76%	63,9%
9. Vlaanderen	76%	71,8%	23. Roemenië	70%	62,8%
10. Tsjechië	75%	70,9%	24. Spanje	74%	61,6%
11. Estland	76%	70,4%	25. Malta	62,9%	61,5%
12. Luxemburg	73%	70,1%	26. Italië	67-69%	61,2%
13. Frankrijk	75%	69,1%	27. Hongarije	75%	60,7%
14. Portugal	75%	69,1%	28. Griekenland	70%	59,9%

Bron: <http://ec.europa.eu/europe2020>, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

Om het Vlaams Gewest op een accurate wijze te kunnen positioneren, is een vergelijking op regioniveau veel correcter. In het vervolg van deze bijdrage bekijken we daarom de arbeidsmarktprestaties van de Europese regio's. We willen regionale arbeidsmarkten hierbij niet alleen op hun algemene werkzaamheid taxeren. We kijken aanvullend naar de prestaties bij specifieke groepen. Zeker met de recente opstoot in Europese jeugdwerkloosheid is een afzonderlijk perspectief op de jongeren daarbij van belang. We kijken daarom bij de vergelijking ook naar de werkloosheidsgraad bij de 15- tot 24-jarigen. Tevens is bekend dat, om de algemene werkzaamheid te kunnen opkrikken, heel wat lidstaten vooral de groeimarge bij de 55-plussers moeten benutten. Om die reden kijken we eveneens naar de regionale scores inzake werkzaamheid bij de 55- tot 64-jarigen. Twee andere groepen die in de Europese arbeidsmarktstrategieën altijd bijzondere aandacht hebben gekregen, zijn de vrouwen en de laaggeschoolden. We nemen ook voor deze beide groepen de werkzaamheidsscores mee in de vergelijking van de regionale arbeidsmarkten.

Met deze indicatoren van werkzaamheid en werkloosheid voeren we twee comparatieve analyses uit met behulp van clusteranalyse.¹ Een eerste analyse groepeerde de Europese regio's op NUTS-1 niveau² volgens hun scores op diverse arbeidsmarktindicatoren, meer bepaald de algemene werkzaamheid, de werkzaamheid van vrouwen en deze bij de 55-

¹ Voor ontbrekende gegevens in de dataset hebben we volgende bijschattingen en correcties gedaan:
Werkzaamheidsgraad: NL1-4: In deze regio's werd de werkzaamheidsgraad voor laaggeschoolden geschat o.b.v. het landcijfer; FR9, MT0: geen data voor laaggeschoolden, deze beide regio's werden geschrapt uit de analyse
Werkloosheidsgraad: PT2, PT3: data 2005 in plaats van 2006; FI2: 2006 werd geschat o.b.v. de evolutie bij FI1
Armoederisicograad: NL, FR, UK = 2009; DE, NL, UK = Eurostat label 'estimated'; BE1 (Brussel) = Eurostat label 'unreliable'; AT, FR: nuts1 afgeleid van nuts2; FI19_20: niet beschikbaar; PT: nuts1 in 2010 afgeleid van verdeling nuts2 in 2005

² NUTS: nomenclatuur van territoriale eenheden voor de statistiek

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

plussers anno 2011, de werkzaamheid bij de laaggeschoolden³ anno 2010 en de jongerenwerkloosheid⁴ anno 2011. De combinatie van deze vijf indicatoren laat toe om de aandacht te vestigen op de grote verschillen in algemene werkzaamheid ('werk, werk, werk'), en weerspiegelt tegelijk het Europese streven naar een meer gelijke arbeidsmarktdeelneming van verschillende kansengroepen ('inclusieve arbeidsmarkt'). Een tweede analyse ordent de regio's volgens de evolutie die ze in hun arbeidsmarktprestaties doormaakten (in de periode 2006-2011). De clusteranalyses hebben tot doel de regio's zo te groeperen dat de regio's binnen één cluster zo sterk mogelijk op elkaar lijken en zo min mogelijk op regio's uit andere clusters.

2. Vlaanderen in Europa: de situatie anno 2011

In een eerste clusteranalyse worden de Europese regio's verdeeld over zeven clusters volgens hun arbeidsmarktprestaties anno 2011. Tabel 2 geeft de gemiddelde waarden per cluster. Figuur 1 geeft een visuele weergave van de clusters. In wat volgt, worden de clusters overlopen en de voornaamste vaststellingen op een rij gezet.

Tabel 2. Overzicht van de clusters (stockvariabelen) (EU-regio's)

	Aantal regio's	Werkzaamheidsgraad (%)				Werkloosheidsgraad (%)
		Totaal	Vrouwen	55-plussers	Laaggeschoolden	Jongeren
		2011 (20-64 jaar)	2011 (20-64 jaar)	2011 (55-64 jaar)	2010 (25-64 jaar)	2011 (15-24 jaar)
EU-27		68,6	62,3	47,4	53,8	21,4
Vlaams Gewest		71,8	66,4	38,9	53,3	12,7
Cluster 1	6	80,1	77,0	68,8	67,1	16,0
Cluster 2	24	75,7	70,5	57,4	57,0	12,0
Cluster 3	18	70,4	66,2	52,4	42,7	22,2
Cluster 4 (VLA)	15	69,4	63,6	39,8	55,6	18,3
Cluster 5	10	65,5	58,5	46,0	60,8	37,3
Cluster 6 (WAL,BRU)	15	62,2	55,7	36,9	40,3	28,0
Cluster 7	7	54,8	44,6	38,1	47,4	46,4

Noten: Clusteranalyse op basis van werkzaamheidsgraden en jongerenwerkloosheidsgraad in 2011, (2010 voor laaggeschoolden)– hiërarchische methode (Ward) gevolgd door niet-hiërarchische methode. De werkzaamheidsgraad wordt berekend als het aandeel werkenden in de bevolking tussen 20 en 64 jaar; de werkloosheidsgraad wordt berekend als het aandeel werklozen in de beroepsbevolking (volgens de criteria van de International Labour Organisation).

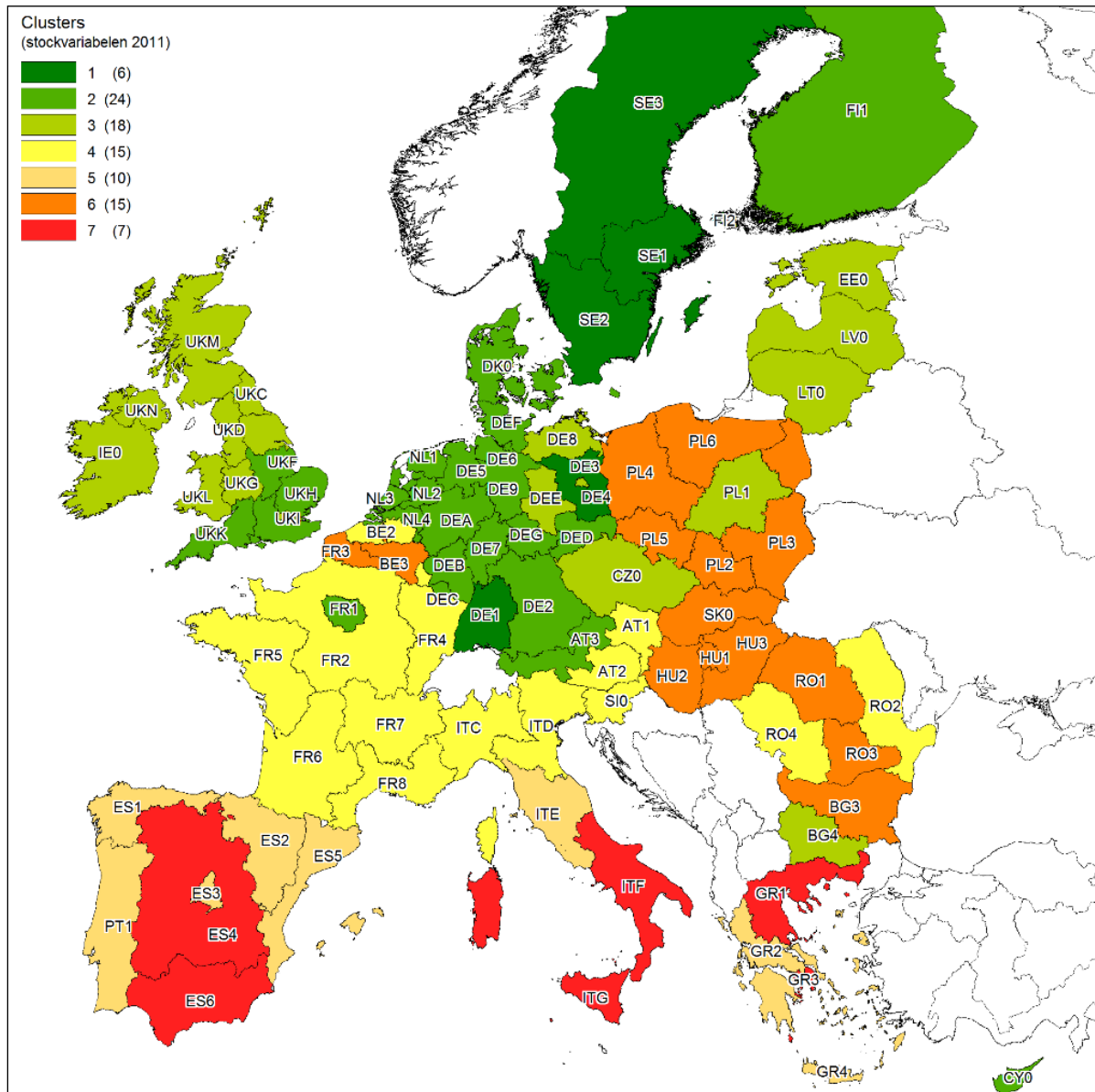
Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

³ Het gaat hier om de personen met ISCED-code 0 (geen diploma), 1 (lager onderwijs) of 2 (secundair onderwijs van de 1ste of 2de graad).

⁴ Het aandeel werklozen in de beroepsbevolking van 15 tot en met 24 jaar. De werkloosheidsgraad is voor jongeren een betere indicator dan de werkzaamheidsgraad. De werkloosheidsgraad wordt berekend op basis van de beroepsbevolking en houdt enkel rekening met de jongeren die zich aanbieden op de arbeidsmarkt. De werkzaamheidsgraad wordt berekend op basis van de totale bevolking. Bij de jongeren zou deze graad een vertekend beeld geven omdat een groot deel van de 15- tot 24-jarigen nog studeert en zich niet actief aanbiedt op de arbeidsmarkt.

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

Figuur 1. Visuele weergave van de clusters (stockvariabelen) - (EU-regio's)

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

2.1 Cluster 1: kop van het Europese peloton

De regio's van de eerste cluster zijn de topregio's van Europa. Het gaat om de Finse regio Åland, die de hoogste scores laat optekenen van alle Europese regio's, de Duitse regio's Baden-Württemberg en Brandenburg, en de drie Zweedse regio's. We geven hun scores op de vijf onderscheiden indicatoren weer in tabel 3. We voegen per regio ook het armoederisico toe. Deze 'at risk of poverty rate' is niet opgenomen in de clusteranalyse. We geven deze ratio wel weer om te kunnen differentiëren binnen clusters en om aan te geven of hoge werkzaamheidsgraden ook gepaard gaan met een sterke maatschappelijke inclusie (en niet ten koste van een hoog aandeel 'working poor'). Deze indicator geeft het percentage personen weer met een gestandaardiseerd huishoudinkomen lager dan 60% van het nationaal mediaan gestandaardiseerd huishoudinkomen. Omdat er vergeleken wordt met het nationaal mediaan gestandaardiseerd huishoudinkomen, gaat het om een relatieve maatstaf van armoede, en in eerste instantie dus ook om een indicator van sociale ongelijkheid binnen

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

een land of regio. Om een uitspraak te doen over de graad van inclusie is dit echter wel een geschikte maatstaf. Om de positie van deze regio's te kunnen vergelijken met het Europese gemiddelde en met de positie van Vlaanderen, nemen we ook de cijfers voor EU-27 en het Vlaams Gewest mee op.

Tabel 3. EU-27, Vlaams Gewest en regio's uit cluster 1 (stockvariabelen)

	WKZ 20-64 jaar	WKZ vrouwen	WKZ 55-64 jaar	WKZ laaggeschoold (25-64 jaar)	WLH 15-24 jaar	<i>Armoederisico</i>
EU-27	68,6	62,3	47,4	53,8	21,4	16,4
Vlaams Gewest	71,8	66,4	38,9	53,3	12,7	10,4
Åland (FI)	84,1	81,3	69,4	70,4	7,7	5,4
Östra Sverige (SE)	80,8	77,8	72,9	63,2	21,6	11,6
Baden-Württemberg (DE)	79,8	73,9	66,5	65,7	5,7	11,0
Brandenburg (DE)	76,9	75,2	60,9	76,6	12,5	16,3
Södra Sverige (SE)	79,6	76,6	72,7	64,5	23,0	13,9
Norra Sverige (SE)	79,1	77,0	70,4	61,9	25,4	12,9

Noten: WKZ: werkzaamheidsgraad
WLH: werkloosheidsgraad

Bron: Eurostat LFS, Eurostat SILC (Bewerking Steunpunt WSE)

Deze zes regio's onderscheiden zich met name door hun erg hoge scores op de verschillende werkzaamheidsindicatoren. Vooral de algemene werkzaamheid situeert zich op erg hoog niveau, Åland op 84,1%, de Zweedse regio's en Baden-Württemberg rond 80%. Enkel Brandenburg scoort enkele procentpunten lager, maar wordt in deze groep ondergebracht omwille van de hoge werkzaamheid bij de laaggeschoolden. Mogelijk spelen de bijzondere demografische kenmerken, beïnvloed door de Oost-Duitse achtergrond, hier een rol. Evenals de sterke ontwikkeling van Berlijn, dat als een enclave in Brandenburg ligt. De hoge scores van deze regio blijven opmerkelijk en bewijzen de mogelijkheden van grote structurele hervormingen in een relatief kort tijdspanne van 20 jaar na het verdwijnen van het IJzeren Gordijn.

Blijft de vraag of al deze regio's nuttige benchmarks zijn voor Vlaanderen. Zuiver afgaande op het scorepatroon is dit zeker het geval voor Åland. Ware het niet dat Åland in niets te vergelijken is met welke andere regio ook. Het grondgebied valt samen met de gelijknamige eilandengroep in de monding van de Botnische Golf, halverwege Zweden en Finland. Het inwonertal bedraagt amper 25 392, pakweg de grootte van Zottegem, Aarschot, Ronse of Harelbeke. Åland heeft wel een autonome regering en een eigen parlement, een eigen politiekorps en een eigen vlag, en geeft zowaar eigen postzegels uit. Maar daar stopt elke gelijkenis.

De Zweedse regio's zijn inspirerend voor het Vlaamse eindeloopbaanbeleid, met in elke regio een werkzaamheid van meer dan 70% bij de 55-plussers. Dat is bijna tweemaal zo hoog als in Vlaanderen. De Zweedse regio's hebben echter een in vergelijking met Vlaanderen een problematisch hoge jeugdwerkloosheid. Zweden is het EU-land met de hoogste ratio van jeugdwerkloosheid versus algemene werkloosheid. De jeugdwerkloosheid bedroeg in 2011 22,9%, versus een algemene werkloosheid van amper 7,7%. De jeugdwerkloosheid is er deels conjunctureel, met pieken rond 25% in 2009 en 2010, maar opmerkelijk is vooral de geleidelijke 'oploop' sinds 2000 toen de jeugdwerkloosheid amper 9,5% bedroeg. In 2005 was dit al 22,8% en men is er niet meer in geslaagd om dat weer af te bouwen. De algemene werkloosheid heeft hier nauwelijks onder geleden, wat ook aangeeft dat het in eerste instantie

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

om schoolverlaterswerkloosheid gaat. De hoge Zweedse jeugdwerkloosheid wordt dan ook vooral gerelateerd aan structurele oorzaken in verband met studiekeuze, gebrek aan werkervaringsplaatsen in het onderwijs en een globaal manke overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt.

Brandenburg (hoofdstad Potsdam, Cottbus als belangrijke stad) is omwille van zijn historiek evenmin een evidente benchmark. Bovendien kampt de regio met een relatief hoog armoederisico. Blijft vooral Baden-Württemberg (regio rond Stuttgart) over als excellent vergelijkingspunt. Deze regio combineert een globaal hoge werkzaamheid, veel actieve 55-plussers en een bijzonder lage jeugdwerkloosheid van amper 5,7% met een met Vlaanderen vergelijkbaar armoederisico.

2.2 Cluster 2: robuuste prestaties

De tweede cluster telt 24 regio's. We geven ze weer in tabel 4, gerangschikt naar de globale werkzaamheidsscore. We vinden in deze clusters vooral Duitse, Nederlandse en Engelse regio's.

Tabel 4. EU-27, Vlaams Gewest en regio's uit cluster 2 (stockvariabelen)

	WKZ 20-64 jaar	WKZ vrouwen	WKZ 55-64 jaar	WKZ laaggeschoold (25-64 jaar)	WLH 15-24 jaar	Armoederisico
EU-27	68,6	62,3	47,4	53,8	21,4	16,4
Vlaams Gewest	71,8	66,4	38,9	53,3	12,7	10,4
Beieren	79,5	73,8	62,1	62,2	5,4	10,0
Oost-Nederland	77,9	72,2	57,9	62,1	7,3	10,3
South East	77,5	71,4	61,3	55,5	16,1	18,0
West-Nederland	77,2	71,8	57,1	61,6	7,8	11,5
Eastern	77,2	70,8	60,2	52,7	17,7	20,0
Westösterreich	77,1	70,6	43,8	59,0	6,3	9,3
Hessen	77,1	71,1	59,4	57,3	8,5	12,1
Thüringen	76,9	73,6	60,4	53,5	8,2	17,6
Hamburg	76,7	72,6	58,1	59,6	6,8	13,3
Zuid-Nederland	76,7	70,7	53,8	60,8	7,1	9,6
Schleswig-Holstein	76,6	71,8	59,9	59,0	9,2	13,8
Rheinland-Pfalz	76,5	70,4	59,6	60,9	9,4	14,8
Niedersachsen	76,4	70,8	59,3	48,4	9,5	15,3
Sachsen	75,7	72,9	60,2	51,1	10,2	19,4
Denemarken	75,7	72,4	59,5	62,2	14,2	13,3
East Midlands	75,0	68,6	57,7	52,4	20,7	22,0
Noord-Nederland	74,8	69,0	53,3	59,6	8,8	11,9
Cyprus	73,8	67,3	55,2	65,7	22,4	15,7
Nordrhein-Westfalen	73,7	67,4	57,0	52,7	9,8	15,4
Manner-Suomi	73,7	71,9	56,9	55,9	20,1	13,2
Saarland	71,9	65,5	54,7	49,0	10,3	14,3
Île de France	71,5	67,3	51,3	61,1	19,2	12,5
Bremen	70,4	67,0	57,3	57,3	15,7	21,1

Noten: WKZ: werkzaamheidsgraad
WLH: werkloosheidsgraad

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

Bron: Eurostat LFS, Eurostat SILC (Bewerking Steunpunt WSE)

Deze regio's laten hoge werkzaamheidsscores optekenen. De globale werkzaamheid ligt, op enkele uitzonderingen na, boven 75%. De goede score wordt doorgetrokken bij de vrouwen. Opmerkelijk is vooral dat, op één na (Westösterreich), elk van deze regio's een werkzaamheid van meer dan 50% haalt bij de 55-plussers. Inzake jeugdwerkloosheid en armoederisico's is de verscheidenheid echter groot.

Beieren (München-Augsburg-Würzburg) is in deze tweede cluster duidelijk de topregio. Eigenlijk vertoont deze regio een profiel dat evenwichtiger is dan het profiel van de regio's uit cluster 1. De werkzaamheid benadert de 80%, 62 op 100 55-plussers zijn aan de slag, en ook de werkzaamheid bij de laaggeschoolden ligt hoog (62,2%), al is het net op deze indicator dat Beieren de rol van cluster 1 lost. Maar de jeugdwerkloosheid is met 5,4% verwaarloosbaar en het armoederisico met 10% beheersbaar. De scores zijn vergelijkbaar met die van Baden-Württemberg. Het zijn dan ook aan mekaar grenzende regio's in Zuid-Duitsland. Hessen (Wiesbaden, Frankfurt-am-Main) grenst overigens ook aan beide regio's. Ook dit is een economisch bijzonder sterke Duitse regio met over de hele lijn mooie arbeidsmarktprestaties.

De overige Duitse regio's scoren goed, maar kampen met relatief hogere armoederisico's. Die lopen soms behoorlijk op, zoals in de voormalige DDR-regio's Thüringen met 17,6% (Erfurt, Gera, Jena, Weimar) en Sachsen met 19,4% (Dresden, Leipzig, Chemnitz), evenals in Bremen met 21,1%. Bremen is echter veeleer een stad dan een regio. Bremen vormt samen met Bremerhaven de deelstaat Vrije Hanzestad Bremen en situeert zich als een enclave in Niedersachsen. Ook Hamburg vormt als stad een afzonderlijke deelstaat.

De Nederlandse regio's zijn ook een belangrijke groep in deze tweede cluster. De vier regio's ontlopen mekaar al bij al niet veel en geven elk een evenwichtig patroon. Ondanks de economische onzekerheid blijven de werkzaamheids- en werkloosheidsscores zeer behoorlijk, met een armoederisico dat in de buurt van het Vlaamse blijft. In tegenstelling tot wat in Duitsland het geval is, hebben deze regio's in beleidstermen weinig betekenis. Ze worden eigenlijk voor statistische doeleinden onderscheiden. Als relevante benchmark kan bijgevolg beter naar Nederland als geheel gekeken worden.

West-Oostenrijk en Oostenrijk in het algemeen doen het economisch goed en zijn op het vlak van de organisatie van arbeidsrecht en arbeidsmarktbeleid bij momenten erg innovatief. In de globale arbeidsmarktprestaties gaat het de goede weg op, maar inzake werkzaamheid bij 55-plussers blijft de score laag. Oostenrijk heeft op dat vlak veel gemeen met België.

Ook Denemarken blijft op vele vlakken wellicht een nuttige inspiratiebron wanneer het aankomt op de organisatie van het arbeidsmarktbeleid. De werkzaamheid in Denemarken heeft de jongste jaren echter klappen gekregen, wat zich uit in een stijgende jeugdwerkloosheid en een in vergelijking met Vlaanderen intussen hoger armoederisico. Dat kan ook gezegd worden van Manner-Suomi, eigenlijk gewoon Finland zonder de Åland-eilanden, dat vooral kampt met hoge jeugdwerkloosheid.

De Engelse regio's in deze cluster kennen globaal mooie werkzaamheidscijfers, maar scoren met name bij de laaggeschoolden beduidend lager dan de betere Duitse en Nederlandse regio's. Dat verklaart wellicht mede de hoge armoederisico's die voor elk van deze regio's rond de 20% schommelen. Ook de jeugdwerkloosheid ligt er comparatief hoog en blijft stijgen. In die zin vormen deze regio's voor Vlaanderen minder nuttige vergelijkingspunten. Dat is zeker zo wanneer we de grote verschillen in de organisatie van overheid en sociale zekerheid en de visie op Europese integratie mee in acht nemen.

2.3 Cluster 3: mooie scores bij 55-plussers, problemen bij jongeren en laaggeschoolden

De derde cluster telt 18 regio's. Deze groep heeft een minder eenduidig profiel op de algemene werkzaamheid. We vinden er zowel regio's met een behoorlijke werkzaamheidsscore zoals met name de Duitse en Britse regio's, maar net zo goed regio's en landen die hier matig scoren. We geven ze weer in tabel 5, gerangschikt naar de globale werkzaamheidsscore.

Tabel 5. EU-27, Vlaams Gewest en regio's uit cluster 3 (stockvariabelen)

	WKZ 20-64 jaar	WKZ vrouwe n	WKZ 55-64 jaar	WKZ laaggeschool d (25-64 jaar)	WLH 15-24 jaar	Armoederisic o
EU-27	68,6	62,3	47,4	53,8	21,4	16,4
Vlaams Gewest	71,8	66,4	38,9	53,3	12,7	10,4
Sachsen-Anhalt	75,0	72,3	57,7	41,0	14,0	19,8
Scotland	73,9	70,0	55,8	47,8	21,7	19,0
Mecklenburg-Vorpommern	73,4	70,7	55,6	29,2	10,5	22,4
Northern Ireland	72,1	67,1	52,0	42,2	19,5	22,0
North West (incl. Merseyside)	71,9	66,7	53,8	41,0	23,9	24,0
West Midlands	71,7	65,7	56,1	47,3	24,2	25,0
London	71,5	63,9	57,2	42,5	24,2	28,0
Wales	71,4	67,2	53,0	42,9	25,2	23,0
Yorkshire and The Humber	71,1	66,4	53,5	43,8	23,5	23,0
Tsjechië	70,9	61,7	47,6	43,2	18,0	9,0
Estland	70,4	67,6	57,2	44,7	22,3	15,8
Berlin	70,1	67,7	54,6	44,1	13,4	19,2
Centralny (Polen)	69,2	62,8	41,9	43,0	23,0	15,9
North East	68,7	64,0	48,8	41,2	21,7	24,0
Litouwen	67,2	66,7	50,5	32,4	32,9	20,2
Letland	67,2	65,8	51,1	48,5	29,1	21,3
Yugozapadna (Bulgarije)	67,1	65,1	47,0	47,0	22,2	13,9
Ierland	64,1	59,7	50,0	46,6	29,4	16,1

Noten: WKZ: werkzaamheidsgraad
WLH: werkloosheidsgraad

Bron: Eurostat LFS, Eurostat SILC (Bewerking Steunpunt WSE)

Deze cluster wordt overwegend getypeerd door problemen inzake werkzaamheid bij de laaggeschoolden, met scores beneden 50% en een clustergemiddelde van amper 42%. In sommige van deze regio's is de werkzaamheid bij de laaggeschoolden ronduit problematisch, bijvoorbeeld in Mecklenburg-Vorpommern – dit is de voormalige DDR-regio rond Schwerin en Rostock (29,2%) -, in Litouwen (32,4%) en in North East England, de regio rond onder andere Newcastle, Sunderland, Middlesbrough (41,2%).

Opvallend is verder de relatief hoge jeugdwerkloosheid, op de enkele Duitse regio's na. Met name Ierland (29,4%), Letland (29,1%), Litouwen (32,9%), Wales (25,2%), London en West Midlands zijn op dit vlak problematisch. Op Tsjechië na worden deze regio's ook gekenmerkt

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

door een hoog armoederisico, met pieken tot 28% in London, 25% in de West Midlands (de regio rond probleemsteden zoals Coventry en Birmingham), 24% in North West England (met onder andere Liverpool, Manchester, Bolton, Blackpool).

Eigenlijk combineert deze cluster enerzijds relatief achtergestelde regio's of grootstedelijke gebieden uit het Verenigd Koninkrijk en Duitsland met regio's en landen die met de economische crisis in een vrije val zijn, zoals Litouwen, Letland en Ierland. Ierland kende in 2007 nog een werkzaamheid van 73,8%, en is naar 64,1% getuimeld. Letland en Litouwen zakten van respectievelijk 75,8% en 72,9% in 2008 naar 67,2% in 2011.

2.4 Cluster 4: 'early exit' regio's

De vierde cluster telt 15 regio's, waaronder het Vlaams Gewest. De twee Roemeense regio's zijn hier op basis van hun algemeen profiel wat ongelukkig in terechtgekomen, maar worden in de verdere bespreking links gelaten. We geven de regio's weer in tabel 6, opnieuw gerangschikt naar de globale werkzaamheidsscore.

Tabel 6. EU-27 en regio's uit cluster 4 (stockvariabelen)

	WKZ 20-64 jaar	WKZ vrouwen	WKZ 55-64 jaar	WKZ laaggeschoold (25-64 jaar)	WLH 15-24 jaar	Armoederisico
EU-27	68,6	62,3	47,4	53,8	21,4	16,4
Südösterreich	74,9	69,7	39,3	49,1	5,6	15,2
Ostösterreich	73,7	68,8	40,7	53,9	11,9	12,7
Vlaams Gewest	71,8	66,4	38,9	53,3	12,7	10,4
Centre-Est (FR)	70,8	65,8	43,5	57,4	20,4	12,9
Nord Est (IT)	70,6	61,5	39,3	58,8	19,7	9,6
Sud-Ouest (FR)	70,1	66,8	41,5	57,0	23,3	13,9
Luxemburg	70,1	61,9	39,3	61,3	16,8	14,5
Ouest (FR)	70,0	66,5	36,5	55,1	18,9	12,1
Est (FR)	69,9	64,7	41,7	53,3	20,7	12,7
Nord Ovest (IT)	68,7	59,4	37,2	57,9	22,2	11,1
Bassin Parisien (FR)	68,4	64,0	38,6	55,6	23,1	13,3
Slovenië	68,4	64,8	31,2	51,1	15,7	12,7
Méditerrané (FR)	65,7	60,2	40,1	51,9	24,9	17,9
Macroregiunea patru (RO)	63,9	56,1	42,7	58,0	19,7	24,6
Macroregiunea doi (RO)	63,8	56,8	47,2	60,8	18,9	28,1

Noten: WKZ: werkzaamheidsgraad
WLH: werkloosheidsgraad

Bron: Eurostat LFS, Eurostat SILC (Bewerking Steunpunt WSE)

De regio's in deze cluster laten, op de Oostenrijkse regio's na, een eerder bescheiden werkzaamheid rond 70% optekenen. Kenmerkend is echter vooral de lage werkzaamheid bij de 55-plussers, met overwegend scores rond 40%. De werkzaamheid van laaggeschoolden is in Europees perspectief heel gemiddeld, terwijl de jeugdwerkloosheid aan de hoge kant is, maar minder problematisch dan in de derde cluster. De armoederisico's zijn, op de Roemeense regio's na, beter dan het Europese gemiddelde.

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

Het gaat hier om regionale arbeidsmarkten die in een Europees perspectief zouden kunnen aanpakken bij cluster 2 op voorwaarde dat de werkzaamheid bij de 55-plussers verbetert. Dit geldt dan vooral voor de twee Oostenrijkse regio's die op alle andere indicatoren behoorlijke scores laten optekenen, en tevens voor het Vlaams Gewest dat ook duidelijk aan de 'bovenkant' van de rangschikking zit in deze cluster en onder voorwaarde van een actief eindeloopbaanbeleid (hopelijk zonder verdringingseffecten ten aanzien van andere groepen) de sprong zou kunnen maken.

Verder telt deze cluster vooral veel Franse regio's, niet verwonderlijk gezien Frankrijk ten aanzien van de 55-plussers een met België vergelijkbaar (non)beleid heeft gevoerd en ook zonder meer als een typevoorbeeld van 'early exit culture' gezien kan worden. De Franse regio's zijn op alle indicatoren heel vergelijkbaar met Vlaanderen, op de hoge en stijgende jeugdwerkloosheid na. Hetzelfde geldt voor de Noord-Italiaanse regio's, die zich overigens heel scherp onderscheiden van de Zuid-Italiaanse regio's (cf. infra, cluster 7).

2.5 Cluster 5: bescheiden werkzaamheid, hoge jeugdwerkloosheid

De vijfde cluster telt 10 regio's, en groepeert Portugal, de relatief 'betere' Spaanse en Griekse regio's, evenals centraal Italië (tabel 7). Continente staat voor continentaal Portugal en is in die zin te onderscheiden van Azoren en Madeira. Nisia Aigaiou, Kriti omvat de noordelijke en zuidelijke eilanden uit de Egeïsche zee, evenals Kreta. Kentriki Ellada omvat West- en Centraal-Griekenland, de Peloponnesos en de eilanden uit de Ionische zee. Noroeste omvat Galicië (A Coruna), Asturias, Cantabrië, Noreste groepeert Baskenland, Navarre, La Rioja en Aragon (onder andere Huesca, Zaragoza), Este staat voor Catalonia (onder andere Gerona, Barcelona), Valencia en de Balearen.

Tabel 7. EU-27, Vlaams Gewest en regio's uit cluster 5 (stockvariabelen)

	WKZ 20-64 jaar	WKZ vrouwe n	WKZ 55-64 jaar	WKZ laaggeschool d (25-64 jaar)	WLH 15-24 jaar	Armoederisic o
EU-27	68,6	62,3	47,4	53,8	21,4	16,4
Vlaams Gewest	71,8	66,4	38,9	53,3	12,7	10,4
Continente (PT)	69,2	64,9	47,9	68,2	29,8	14,2
Comunidad de Madrid (ES)	68,4	63,2	51,6	58,3	41,1	13,6
Noreste (ES)	68,1	62,2	47,7	55,2	36,2	12,2
Região Autónoma da Madeira (PT)	67,8	65,7	48,1	71,1	39,1	17,5
Região Autónoma dos Açores (PT)	66,6	59,0	44,9	67,1	29,9	19,4
Centro (IT)	65,3	55,2	41,1	56,1	28,9	13,6
Este (ES)	63,5	58,5	46,7	55,2	46,8	17,5
Nisia Aigaiou, Kriti (GR)	62,9	50,7	44,9	61,2	39,2	16,5
Noroeste (ES)	62,0	56,8	43,5	53,7	40,3	15,8
Kentriki Ellada (GR)	61,1	48,4	44,0	61,7	41,5	23,8

Noten: WKZ: werkzaamheidsgraad
WLH: werkloosheidsgraad

Bron: Eurostat LFS, Eurostat SILC (Bewerking Steunpunt WSE)

De werkzaamheidsscores in deze regio's zijn eerder laag tot zeer laag (bijvoorbeeld in de Griekse regio's en in het Spaanse Este en Noroeste). Het gaat om probleemgebieden, zwaar

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

getroffen door de economische crisis. Maar bijvoorbeeld in het geval van Spanje zijn dit nog de sterkhouders in het noorden en oosten van het land. De werkzaamheid bij de 55-plussers is naar Belgische standaarden behoorlijk, de werkzaamheid bij de laaggeschoolden zelfs comparatief hoog. Dat laatste heeft wellicht ook te maken met de samenstelling van de bevolking, die in deze regio's nog verhoudingsgewijs veel meer lager geschoolden telt. Meest problematisch is echter de piekende jeugdwerkloosheid, met scores tussen 28,9% in Centraal-Italië tot 46,8% in Oost-Spanje. De armoederisico's lijken dan nog mee te vallen. Maar met name in dit type regio's is het van belang om in herinnering te houden dat het om een relatieve maatstaf gaat. Is het nationaal mediaan gestandaardiseerd huishoudinkomen eerder laag, dan drukt dit in dit type maatstaven ook het aantal huishoudens dat in relatieve armoede leeft.

2.6 Cluster 6: Oost-Europa en ... Zuid-België

In cluster 6 vinden we Brussel en het Waals Gewest terug, in het weinig benijdenswaardige gezelschap van nogal wat Oost-Europese regio's, maar ook het aanpalende Nord-Pas-de-Calais dat duidelijk met het Waals Gewest dezelfde problemen deelt (tabel 8).

Tabel 8. EU-27, Vlaams Gewest en regio's uit cluster 6 (stockvariabelen)

	WKZ 20-64 jaar	WKZ vrouwe n	WKZ 55-64 jaar	WKZ laaggeschool d (25-64 jaar)	WLH 15-24 jaar	Armoederisic o
EU-27	68,6	62,3	47,4	53,8	21,4	16,4
Vlaams Gewest	71,8	66,4	38,9	53,3	12,7	10,4
Slowakije	65,1	57,6	41,4	29,7	33,2	12,0
Kozep-Magyarország (HU)	64,8	58,6	41,2	44,7	20,1	6,5
Wschodni (PL)	64,7	58,6	39,5	47,7	32,7	24,3
Poludniowy (PL)	63,8	56,4	33,3	36,1	23,6	14,6
Polnocno-Zachodni (PL)	63,4	55,0	35,1	36,3	25,7	18,5
Macroregiunea trei (RO)	63,3	55,7	35,2	52,1	29,3	14,6
Nord - Pas-de-Calais (FR)	62,8	56,6	32,9	43,4	31,0	18,5
Poludniowo-Zachodni (PL)	62,8	56,2	35,1	34,8	23,5	15,6
Dunantul (HU)	62,5	56,7	35,5	41,1	22,8	11,4
Polnocny (PL)	62,4	54,0	34,5	36,4	25,8	16,6
Waals Gewest	62,2	55,8	36,9	44,1	25,2	17,7
Severna i iztočna Bulgaria (BG)	60,7	57,3	41,2	37,1	30,7	27,0
Macroregiunea unu (RO)	60,1	54,2	34,5	45,9	28,3	17,0
Brussels Gewest	58,2	52,5	45,0	43,0	35,3	(28,3)^a
Alfold Es Eszak (HU)	56,2	50,6	31,9	31,9	32,3	17,1

Noten: ^aHet armoederisico in het Brussels Gewest is minder betrouwbaar omwille van de beperkte steekproef.
WKZ: werkzaamheidsgraad
WLH: werkloosheidsgraad

Bron: Eurostat LFS, Eurostat SILC (Bewerking Steunpunt WSE)

Deze regio's scoren slecht op de globale werkzaamheid, met scores tussen 56 en 65%. Ook de werkzaamheid van de 55-plussers ligt eerder laag, maar wel met een behoorlijke spreiding. De jeugdwerkloosheidscijfers zijn nog niet van de grootteorde die we bijvoorbeeld

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

in de Spaanse regio's optekenen, maar met scores tussen 20 en 35% (Brussel) toch ook stilaan alarmerend.

Problematisch is dat zowel Wallonië als Brussel zelfs relatief bekeken binnen deze cluster niet goed scoren. Voor Brussel geldt hier de grootstedelijke problematiek als verzachtende omstandigheid. Een grootstad vergelijken met een ruimere regio is niet helemaal correct. Toch hebben we in andere clusters ook heel wat andere grootsteden zien passeren (bijvoorbeeld Berlijn, Hamburg, London, Parijs, Madrid), ook elk met hun problemen, maar met globaal een toch veel gunstiger patroon. Vooral de mix van hoge jeugdwerkloosheid (35,3%) en geringe werkzaamheid bij een nochtans erg grote populatie laaggeschoolden (43%) is hoogst zorgwekkend. Ook het Brusselse armoedecijfer – zij het minder betrouwbaar omwille van de beperkte steekproefomvang – situeert zich al jaren boven de 25%. Ook het Waals Gewest is er ondanks een relatief 'rustige' crisisperiode niet in geslaagd zijn relatieve positie binnen Europa drastisch te verbeteren. De werkzaamheid blijft laag, ook bij 55-plussers en laaggeschoolden, de jeugdwerkloosheid ligt met 25,2% tweemaal zo hoog als in Vlaanderen. Het behoorlijk uitgebouwde sociale weefsel in België dempt de gevolgen in termen van armoederisico's.

2.7 Cluster 7: de toestand is ernstig, en oogt ook hopeloos

Cluster 7 groepeerde de meest problematische regio's (tabel 9). Het gaat om de Canarische Eilanden, het grote centrum van Spanje met Castilla-La Mancha (onder andere Toledo, Cuenca, Albacete, Ciudad Real), Castilla y Leon (onder andere Burgos, Salamanca, Valladolid) en Extremadura; maar ook het zuiden met Andalusia (onder andere Cordoba, Sevilla, Granada) en Murcia. In Italië gaat het om Isole (Sicilië, Sardinië en omliggende eilanden) en om de enkel, voet en hiel met onder meer Abruzzo, Apulia, Calabria. In Griekenland gaat het om Attica met Athene, Piraeus, Marathon en omstreken en om Voreia Ellada, met onder meer West-, Oost- en Centraal-Macedonië en Thessaloniki als bekendste stad.

Tabel 9. EU-27, Vlaams Gewest en regio's uit cluster 7 (stockvariabelen)

	WKZ 20-64 jaar	WKZ vrouwen	WKZ 55-64 jaar	WKZ laaggeschoold (25-64 jaar)	WLH 15-24 jaar	Armoederisico
EU-27	68,6	62,3	47,4	53,8	21,4	16,4
Vlaams Gewest	71,8	66,4	38,9	53,3	12,7	10,4
Centro (ES)	61,0	52,1	43,9	53,4	45,0	26,8
Attiki (GR)	60,2	50,6	35,5	50,4	43,2	16,3
Voreia Ellada (GR)	57,6	45,7	39,3	56,1	50,4	24,0
Canarias (ES)	55,0	50,2	39,7	46,0	50,8	31,1
Sur (ES)	53,4	45,9	36,4	46,9	53,5	30,0
Isole (IT)	48,7	34,9	35,9	40,4	42,7	32,6
Sud (IT)	47,5	32,7	35,8	38,7	39,2	30,2

Noten: WKZ: werkzaamheidsgraad
WLH: werkloosheidsgraad

Bron: Eurostat LFS, Eurostat SILC (Bewerking Steunpunt WSE)

De cijfers voor deze regio's zijn ontvondend. De werkzaamheid duikt doorgaans onder 60% en in Zuid-Italië zelfs onder 50%, de jeugdwerkloosheid is er dramatisch hoog en continu stijgend. Grieks Macedonië, de Canarische Eilanden en Zuid-Spanje pieken in

jeugdwerkloosheid boven 50%. De armoederisico's zijn navenant. Dit is stilaan economisch oorlogsgebied.

3 Vlaanderen in Europa: de impact van de economische crisis

De tweede clusteranalyse groepeert landen op basis van twee sets van criteria: enerzijds de situatie anno 2011, anderzijds de evolutie in de periode 2006-2011. Deze analyse geeft een interessante aanvulling, gezien ze ook in kaart brengt welke impact de crisis heeft gehad en vooral hoe verschillend de effecten zijn op werkzaamheid en (jeugd)werkloosheid. De Europese regio's worden hier in vijf clusters opgedeeld. De clusters zijn gerangschikt naar hun evolutie in globale werkzaamheid sedert 2006. Tabel 10 geeft de gemiddelde waarden per cluster. Figuur 2 geeft een visuele weergave van de clusters.

Tabel 10. Overzicht van de clusters (stock- en flowvariabelen) (EU-regio's; evolutie 2006-2011)

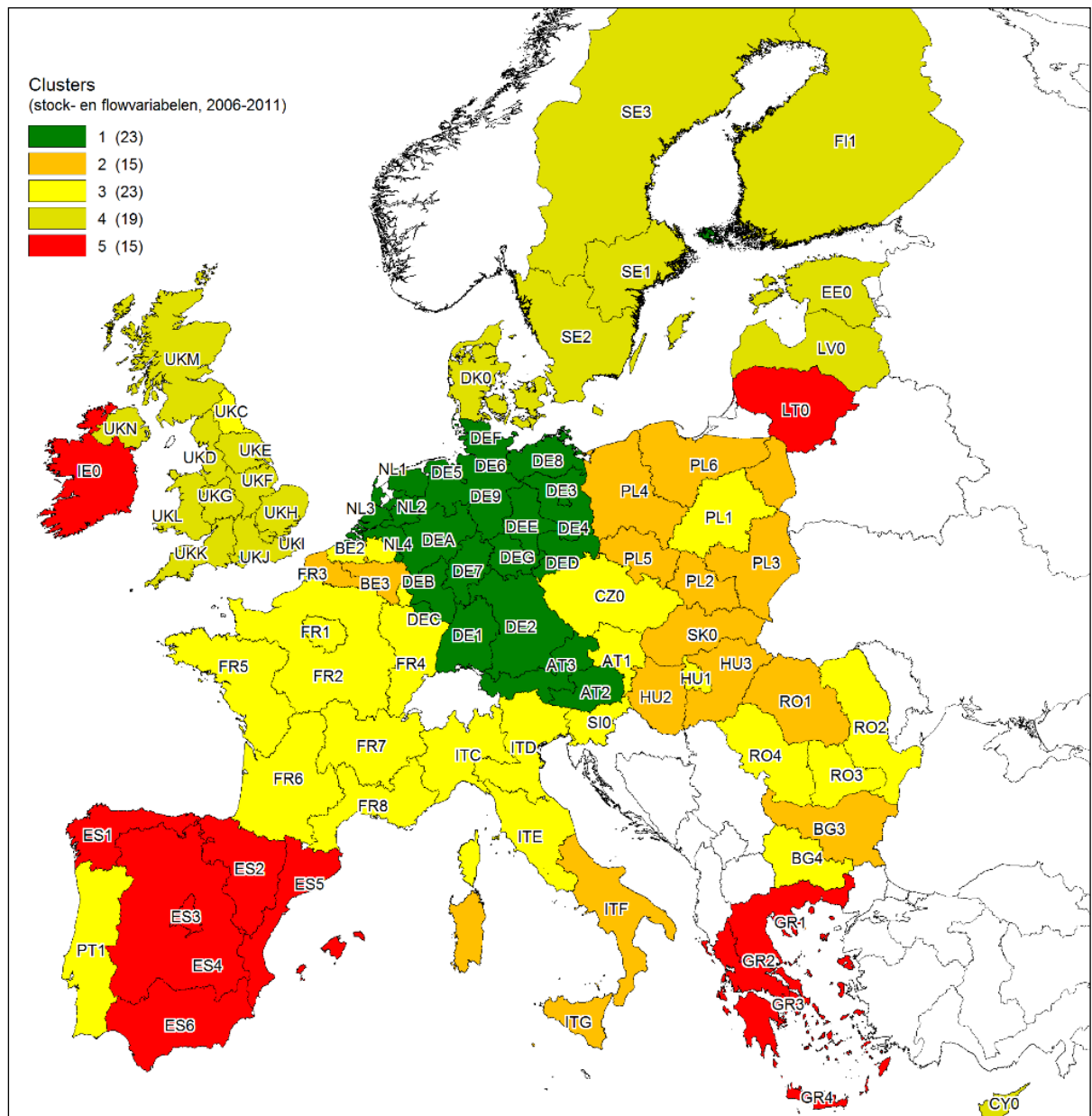
	Aantal regio's	Werkzaamheidsgraad (%)								Werkloosheidsgraad (%)	
		Totaal (20-64 jaar)		Vrouwen (20-64 jaar)		55-plussers (55-64 jaar)		Laag- geschoolden (25-64 jaar)		Jongeren (15-24 jaar)	
		'06- '11 (%) (ppn)	'06- '11 (%) (ppn)	'06- '11 (%) (ppn)	'06- '11 (%) (ppn)	'06- '11 (%) (ppn)	'06- '11 (%) (ppn)	'05- '10 (%) (ppn)	'05- '10 (%) (ppn)	'06- '11 (%) (ppn)	'06- '11 (%) (ppn)
EU-27	95	68,6	-0,4	62,3	+1,0	47,4	+4,1	53,8	-2,0	21,4	+4,0
Vlaams Gewest		71,8	+1,2	66,4	+3,0	38,9	+7,5	53,3	+1,1	12,7	+0,2
Cluster 1	23	76,1	+4,1	71,4	+4,7	57,3	+10,3	56,1	+4,5	9,1	-3,9
Cluster 2 (BR, WAL)	15	60,1	+0,6	52,6	+1,7	36,6	+5,1	39,1	+0,1	30,1	+1,4
Cluster 3 (VLA)	23	68,5	-0,5	62,6	+0,2	41,8	+3,3	54,0	-0,8	20,9	+2,8
Cluster 4	19	74,2	-1,6	69,7	-0,4	58,8	+0,2	51,7	-5,1	21,6	+7,1
Cluster 5	15	62,6	-6,0	55,7	-0,8	44,4	-0,5	54,4	-4,9	41,3	+23,5

Noten: Clusteranalyse op basis van werkzaamheidsgraden en jongerenwerkloosheidsgraad in 2011 (2010 voor laaggeschoolden) en de evolutie hierin over de periode 2006-2011 (2005-2010 voor laaggeschoolden) – hiërarchische methode (Ward) gevolgd door niet-hiërarchische methode
De werkzaamheidsgraad wordt berekend als het aandeel werkenden in de bevolking tussen 20 en 64 jaar; de werkloosheidsgraad wordt berekend als het aandeel werklozen in de beroepsbevolking (volgens de criteria van de International Labour Organisation).

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

Figuur 2. Visuele weergave van de clusters (stock- en flowvariabelen) - (EU-regio's; evolutie 2006-2011)

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

3.1 Cluster 1: Deutschland, es geht voran ...

Cluster 1 groepeert de regio's die een relatief sterke vooruitgang in werkzaamheid hebben laten optekenen, ondanks barre tijden in de internationale handel en economie. De 'boost' in werkzaamheid steunt met name op een heel wezenlijke vooruitgang in werkzaamheid bij de 55-plussers (gemiddeld +10,3 procentpunten). Meest opmerkelijk is dat deze regio's gemiddeld ook een significante daling in jeugdwerkloosheid gekend hebben (-3,9 procentpunten). We geven de regio's weer in tabel 11.

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

Tabel 11. Regio's uit cluster 1 (stock- en flowvariabelen)

	WKZ 20-64 jaar		WKZ vrouwen		WKZ 55-64 jaar		WKZ laaggeschoolden (25-64 jaar)		WLH 15-24 jaar	
	'11 (%)	'06- '11 (ppn)	'11 (%)	'06- '11 (ppn)	'11 (%)	'06- '11 (ppn)	'10 (%)	'05-'10 (ppn)	'11 (%)	'06- '11 (ppn)
Sachsen-Anhalt (DE)	75,0	+7,8	72,3	+8,0	57,7	+16,8	41,0	-3,7	14,0	-4,6
Thüringen (DE)	76,9	+7,2	73,6	+7,3	60,4	+15,0	53,5	+2,5	8,2	-9,1
Sachsen (DE)	75,7	+7,1	72,9	+6,5	60,2	+15,5	51,1	+11,8	10,2	-8,2
Brandenburg (DE)	76,9	+6,6	75,2	+6,6	60,9	+16,5	76,6	+31,7	12,5	-7,3
Berlin (DE)	70,1	+6,6	67,7	+6,0	54,6	+12,1	44,1	+3,9	13,4	-11,7
Meckl.-Vorpommern (DE)	73,4	+6,3	70,7	+5,9	55,6	+12,1	29,2	-7,3	10,5	-9,8
Niedersachsen (DE)	76,4	+5,9	70,8	+7,1	59,3	+11,7	48,4	-2,4	9,5	-4,7
Bremen (DE)	70,4	+5,0	67,0	+6,1	57,3	+10,2	57,3	+10,5	15,7	-0,9
Hamburg (DE)	76,7	+4,8	72,6	+5,2	58,1	+6,9	59,6	+9,5	6,8	-9,1
Hessen (DE)	77,1	+4,0	71,1	+4,4	59,4	+9,3	57,3	+4,5	8,5	-4,5
Nordrhein-Westfalen (DE)	73,7	+4,0	67,4	+4,6	57,0	+11,2	52,7	+2,8	9,8	-4,5
Bayern (DE)	79,5	+3,9	73,8	+4,9	62,1	+9,9	62,2	+5,1	5,4	-3,3
Baden-Württemberg (DE)	79,8	+3,8	73,9	+4,3	66,5	+12,3	65,7	+6,0	5,7	-3,1
Schleswig-Holstein (DE)	76,6	+3,7	71,8	+5,0	59,9	+8,0	59,0	+9,6	9,2	-4,1
Saarland (DE)	71,9	+3,5	65,5	+4,4	54,7	+8,4	49,0	-0,8	10,3	-3,7
Rheinland-Pfalz (DE)	76,5	+3,4	70,4	+4,1	59,6	+9,2	60,9	+9,1	9,4	-4,0
Südösterreich (AT)	74,9	+3,0	69,7	+4,8	39,3	+7,2	49,1	+0,5	5,6	-2,1
Westösterreich (AT)	77,1	+1,7	70,6	+2,9	43,8	+5,4	59,0	+3,3	6,3	0,0
Aland (FI)	84,1	+1,7	81,3	+0,3	69,4	+1,8	70,4	-0,2	7,7	+0,5
Zuid-Nederland (NL)	76,7	+1,3	70,7	+2,9	53,8	+9,4	60,8	+1,8	7,1	+1,2
Oost-Nederland (NL)	77,9	+1,2	72,2	+3,3	57,9	+10,3	62,1	+2,4	7,3	+1,3
Noord-Nederland (NL)	74,8	+0,8	69,0	+1,6	53,3	+10,3	59,6	+1,8	8,8	+0,8
West-Nederland (NL)	77,2	+0,2	71,8	+1,9	57,1	+6,6	61,6	+1,5	7,8	+1,0

Noten: WKZ: werkzaamheidsgraad
WLH: werkloosheidsgraad

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

De tabel toont het resultaat van de Duitse machtsgreep op de Europese economie. De Duitse regio's voeren de rangschikking aan, met 16 op een rij en zonder ook maar één van de Länder achter te laten. Alle Duitse regio's hebben een vooruitgang in algemene werkzaamheid laten optekenen van minstens 3,4 procentpunten, met een uitschieter tot +7,8 procentpunten in Sachsen-Anhalt. Vooral de vooruitgang in werkzaamheid bij 55-plussers is ronduit spectaculair. Tien van de 16 regio's kenden op deze indicator een sprong voorwaarts van meer dan 10 procentpunten, met een piek van +16,8 procentpunten in Sachsen-Anhalt. Zuid- en West-Oostenrijk lijken zich in het zog van de Duitse motor geplaatst te hebben, met verbetering op alle indicatoren, zij het meer bescheiden.

Ook alle Nederlandse regio's vinden we terug in deze cluster. De vooruitgang in werkzaamheid is hier beperkt gebleven, met scores tussen +0,2 procentpunten tot +1,3 procentpunten. Terwijl alle Duitse regio's in deze moeilijke jaren hun jeugdwerkloosheid

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

hebben afgebouwd, zijn de Nederlandse regio's in jeugdwerkloosheid wat gestegen. Hun startpositie was echter wel beter dan die van het merendeel van de Duitse regio's.

3.2 Cluster 2: wie weinig heeft, heeft ook niet veel te verliezen

Cluster 2 groepeerde regio's die een lage werkzaamheid kennen in 2011, maar in vergelijking met 2006 wat vooruitgegaan zijn of hun verlies beperkt gehouden hebben (tabel 12). In deze cluster vinden we onder meer het Waals en het Brussels Gewest terug. Het patroon van Brussel en Wallonië is enigszins typerend, met erg matige scores, relatieve status quo en enkel substantiële winst op het aandeel werkzame 55-plussers. Typerend voor elk van deze regio's is de hoge jeugdwerkloosheid.

Tabel 12. Regio's uit cluster 2 (stock- en flowvariabelen)

	WKZ 20-64 jaar		WKZ vrouwen		WKZ 55-64 jaar		WKZ laaggeschoolden (25-64 jaar)		WLH 15-24 jaar	
	'11 (%)	'06- '11 (ppn)	'11 (%)	'06- '11 (ppn)	'11 (%)	'06- '11 (ppn)	'10 (%)	'05-'10 (ppn)	'11 (%)	'06- '11 (ppn)
Poludniowy (PL)	63,8	+5,5	56,4	+5,6	33,3	+8,4	36,1	+2,8	23,6	-6,4
Polnocny (PL)	62,4	+5,1	54,0	+4,4	34,5	+9,2	36,4	+2,1	25,8	-4,4
Poludniowo-Zachodni (PL)	62,8	+4,8	56,2	+5,3	35,1	+7,4	34,8	+5,0	23,5	-8,4
Polnocno-Zachodni (PL)	63,4	+4,7	55,0	+4,8	35,1	+10,2	36,3	+3,5	25,7	-2,9
Wschodni (PL)	64,7	+2,4	58,6	+2,2	39,5	+6,4	47,7	+0,3	32,7	-1,0
Waals Gewest	62,2	+0,6	55,8	+2,3	36,9	+5,0	44,1	-1,3	25,2	-6,1
Brussels Gewest	58,2	+0,3	52,5	+2,2	45,0	+8,1	43,0	+0,9	35,3	0,0
Nord - Pas-de-Calais (FR)	62,8	-0,7	56,6	+1,4	32,9	-0,4	43,4	-8,9	31,0	+2,8
Slowakije	65,1	-0,9	57,6	+0,1	41,4	+8,3	29,7	+3,4	33,2	+6,6
Alfold Es Eszak (HU)	56,2	-1,0	50,6	+0,2	31,9	+4,1	31,9	-0,4	32,3	+7,8
Severna i iztochna (BG)	60,7	-1,7	57,3	+0,5	41,2	+4,0	37,1	-0,8	30,7	+7,4
Isole (IT)	48,7	-2,2	34,9	+0,5	35,9	+2,8	40,4	-2,0	42,7	+5,7
Macroregiunea unu	60,1	-2,4	54,2	-2,1	34,5	-0,7	45,9	+1,7	28,3	+7,7
Dunantul (HU)	62,5	-2,4	56,7	-0,9	35,5	+1,4	41,1	-0,7	22,8	+6,7
Sud (IT)	47,5	-3,1	32,7	-0,9	35,8	+2,5	38,7	-4,1	39,2	+6,2

Noten: WKZ: werkzaamheidsgraad
WLH: werkloosheidsgraad

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

Binnen deze clusters zijn de Poolse regio's de duidelijke trekkers. Ze scoren nog steeds erg matig op algemene werkzaamheid, maar zijn er wel in geslaagd om ondanks een zware crisisperiode de werkzaamheid boven 60% te krijgen. Samen met het Waals Gewest zijn het ook de enige regio's die hun jeugdwerkloosheid substantieel hebben kunnen verminderen.

3.3 Cluster 3: in het zadel

De regio's uit cluster 3, waaronder het Vlaams Gewest, laten globaal weinig verschuivingen optekenen. Het zijn regio's die wat ter plaatse trappelen; of positiever uitgedrukt, die ondanks

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

de terugval in de globale economie in het zadel blijven (tabel 13). De werkzaamheid schommelt globaal rond 70% en de vooruitgang of achteruitgang ten opzichte van 2006 is relatief beperkt.

Tabel 13. Regio's uit cluster 3 (stock- en flowvariabelen)

	WKZ 20-64 jaar		WKZ vrouwen		WKZ 55-64 jaar		WKZ laaggeschoolden (25-64 jaar)		WLH 15-24 jaar	
	'11 (%)	'06- '11 (ppn)	'11 (%)	'06- '11 (ppn)	'11 (%)	'06- '11 (ppn)	'10 (%)	'05-'10 (ppn)	'11 (%)	'06- '11 (ppn)
Centralny (PL)	69,2	+5,8	62,8	+5,1	41,9	+10,5	43,0	+2,2	23,0	-4,3
Méditerrané (FR)	65,7	+2,9	60,2	+2,8	40,1	+5,3	51,9	-1,7	24,9	-2,1
Ostösterreich	73,7	+1,7	68,8	+2,8	40,7	+5,8	53,9	+0,7	11,9	-0,8
Vlaams Gewest	71,8	+1,2	66,4	+3,0	38,9	+7,5	53,3	+1,1	12,7	+0,2
Luxemburg	70,1	+1,0	61,9	+2,5	39,3	+6,1	61,3	+0,4	16,8	+0,6
Est (FR)	69,9	+0,4	64,7	-0,2	41,7	+6,9	53,3	-5,3	20,7	-0,4
Île de France	71,5	0,0	67,3	+0,2	51,3	+4,1	61,1	-1,6	19,2	-0,9
Nord Est (IT)	70,6	-0,2	61,5	+1,1	39,3	+7,4	58,8	-0,2	19,7	+8,7
Tsjechië	70,9	-0,3	61,7	-0,1	47,6	+2,4	43,2	+2,0	18,0	+0,5
Sud-Ouest (FR)	70,1	-0,4	66,8	+2,6	41,5	+3,9	57,0	-1,9	23,3	+5,7
Centre-Est (FR)	70,8	-0,6	65,8	+0,2	43,5	+3,9	57,4	-1,4	20,4	+1,3
Macroregiunea doi (RO)	63,8	-0,6	56,8	-2,6	47,2	-0,4	60,8	+0,4	18,9	-2,1
Ouest (FR)	70,0	-0,7	66,5	+0,6	36,5	+1,1	55,1	-3,8	18,9	+0,4
Nord Ovest (IT)	68,7	-0,7	59,4	+0,2	37,2	+7,0	57,9	+0,4	22,2	+8,8
Centro (IT)	65,3	-0,7	55,2	+0,6	41,1	+6,0	56,1	+1,0	28,9	+9,4
Yugozapadna ... (BG)	67,1	-0,8	65,1	+1,0	47,0	+4,5	47,0	+2,4	22,2	+6,4
Macroregiunea patru (RO)	63,9	-1,6	56,1	-2,4	42,7	-2,3	58,0	+1,3	19,7	-0,2
Bassin Parisien	68,4	-1,8	64,0	-0,8	38,6	+2,3	55,6	-4,2	23,1	+0,4
North East (UK)	68,7	-2,4	64,0	-2,0	48,8	+0,9	41,2	-4,3	21,7	+6,7
Kozep-Magyarország (HU)	64,8	-2,9	58,6	-2,4	41,2	+0,8	44,7	-1,1	20,1	+6,0
Slovenië	68,4	-3,1	64,8	-1,7	31,2	-1,4	51,1	-5,0	15,7	+1,8
Continente (PT)	69,2	-3,5	64,9	-1,7	47,9	-2,3	68,2	-3,4	29,8	+13,2
Macroregiunea trei (RO)	63,3	-3,5	55,7	-3,6	35,2	-3,8	52,1	+2,7	29,3	+5,6

Noten: WKZ: werkzaamheidsgraad
WLH: werkloosheidsgraad

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

Achter deze globale vaststelling gaan wel grote verschillen schuil. Zo is het Vlaams Gewest, samen met Luxemburg, Île de France en Oost-Oostenrijk, een typisch voorbeeld van een regio die weinig verschuiving laat optekenen in werkzaamheid en werkloosheid, op een betekenisvolle vooruitgang in de werkzaamheid bij 55-plussers na. De Noord-Italiaanse regio's daarentegen blijven ter plaatse trappelen, maar achter die ogenschijnlijke stabiliteit gaat een grote verschuiving plaats met enerzijds een significante stijging in de werkzaamheid van 55-plussers en anderzijds een problematische toename in jeugdwerkloosheid.

3.4 Cluster 4: sterke regio's die wat afglijden

De regio's uit cluster 4 laten een relatief hoge werkzaamheid optekenen in 2011, maar hebben de grootste moeite om hun positie te handhaven (tabel 14). Deze regio's kenden allemaal al een erg hoge werkzaamheid bij 55-plussers anno 2006, en tonen dan ook op deze indicator weinig vooruitgang en vaak ook lichte achteruitgang. Heel wat van deze regio's zien, ondanks globaal goede scores, de werkzaamheid bij laaggeschoolden sterk dalen en de werkloosheid bij jongeren behoorlijk toenemen. Het is dus de 'onderkant' van hun arbeidsmarkt die de prijs van economische onzekerheid betaalt.

Tabel 14. Regio's uit cluster 4 (stock- en flowvariabelen)

	WKZ 20-64 jaar		WKZ vrouwen		WKZ 55-64 jaar		WKZ laaggeschoolden (25-64 jaar)		WLH 15-24 jaar	
	'11 (%)	'06-'11 (ppn)	'11 (%)	'06-'11 (ppn)	'11 (%)	'06-'11 (ppn)	'10 (%)	'05-'10 (ppn)	'11 (%)	'06-'11 (ppn)
Norra Sverige (SE)	79,1	+2,2	77,0	+2,9	70,4	+2,7	61,9	-1,4	25,4	+2,7
Östra Sverige (SE)	80,8	+1,4	77,8	+1,2	72,9	+2,6	63,2	-2,6	21,6	+0,5
Northern Ireland	72,1	+0,6	67,1	+2,3	52,0	+4,2	42,2	-10,3	19,5	+9,8
Södra Sverige (SE)	79,6	+0,5	76,6	+0,7	72,7	+2,7	64,5	-2,6	23,0	+1,7
Manner-Suomi (FI)	73,7	-0,2	71,9	+0,5	56,9	+2,4	55,9	-2,1	20,1	+1,4
Eastern (UK)	77,2	-0,4	70,8	+0,9	60,2	-1,8	52,7	-10,6	17,7	+5,5
London	71,5	-0,5	63,9	+0,3	57,2	+0,6	42,5	-3,1	24,2	+4,6
Wales	71,4	-0,5	67,2	+0,8	53,0	+1,5	42,9	-10,1	25,2	+11,5
Scotland	73,9	-1,2	70,0	+0,4	55,8	+0,9	47,8	-6,2	21,7	+8,1
South East (UK)	77,5	-1,8	71,4	-1,0	61,3	-0,7	55,5	-6,8	16,1	+4,4
Cyprus	73,8	-2,0	67,3	+1,4	55,2	+1,6	65,7	2,4	22,4	+12,4
South West (UK)	76,2	-2,0	70,9	-0,8	60,5	-1,0	47,7	-15,9	16,5	+6,5
North West (UK)	71,9	-2,1	66,7	-1,9	53,8	+0,8	41,0	-6,6	23,9	+10,2
East Midlands (UK)	75,0	-2,2	68,6	-2,1	57,7	-1,7	52,4	-3,4	20,7	+6,0
West Midlands (UK)	71,7	-2,9	65,7	-1,5	56,1	-2,7	47,3	-7,7	24,2	+8,1
Yorkshire, Humber (UK)	71,1	-3,2	66,4	-1,5	53,5	-3,1	43,8	-4,7	23,5	+8,6
Denemarken	75,7	-3,7	72,4	-2,4	59,5	-1,2	62,2	+1,9	14,2	+6,5
Estland	70,4	-5,4	67,6	-4,9	57,2	-1,3	44,7	-4,2	22,3	+10,3
Letland	67,2	-6,3	65,8	-3,3	51,1	-2,2	48,5	-3,2	29,1	+16,9

Noten: WKZ: werkzaamheidsgraad
WLH: werkloosheidsgraad

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

Ook in deze cluster zijn er nog veel interne verschillen. Enerzijds is er de opmerkelijke stabiliteit van de Zweedse regio's, anderzijds is er de piekende jeugdwerkloosheid en het globale verlies in werkzaamheid in de Britse regio's. Denemarken, Estland en Letland krijgen behoorlijke klappen, met een achteruitgang in werkzaamheid die varieert tussen -3,7 procentpunten tot -6,3 procentpunten.

3.5 Cluster 5: regio's in vrije val

De regio's uit cluster 5 krijgen de zwaarste klappen (tabel 15). De terugval in globale werkzaamheid is soms spectaculair te noemen. Zo betekent de -10,8 procentpunten voor de Canarische Eilanden een verlies van 16,4% in werkzaamheidsgraad in amper 5 jaar tijd. Ierland heeft met een achteruitgang van -9,3 procentpunten ongeveer 12,7% van zijn werkzaamheidsniveau moeten prijsgeven. Ook de Spaanse en Griekse regio's lijken in vrije val.

Tabel 15. Regio's uit cluster 5 (stock- en flowvariabelen)

	WKZ 20-64 jaar		WKZ vrouwen		WKZ 55-64 jaar		WKZ laaggeschoolden (25-64 jaar)		WLH 15-24 jaar	
	'11 (%)	'06-'11 (ppn)	'11 (%)	'06-'11 (ppn)	'11 (%)	'06-'11 (ppn)	'10 (%)	'05-'10 (ppn)	'11 (%)	'06-'11 (ppn)
Açores (PT)	66,6	-2,9	59,0	+4,1	44,9	+7,9	67,1	+0,8	29,9	+19,4
Noreste (ES)	68,1	-3,7	62,2	+1,6	47,7	+3,3	55,2	-4,6	36,2	+19,5
Noroeste (ES)	62,0	-3,8	56,8	+1,1	43,5	+2,0	53,7	-2,6	40,3	+21,4
Litouwen	67,2	-4,4	66,7	-1,6	50,5	+0,9	32,4	-13,7	32,9	+23,1
Madeira (PT)	67,8	-4,5	65,7	+1,3	48,1	-5,4	71,1	-2,0	39,1	+30,0
Kentriki Ellada (GR)	61,1	-4,6	48,4	-0,9	44,0	-3,1	61,7	+0,7	41,5	+11,9
Nisia Aigaiou, Kriti (GR)	62,9	-4,7	50,7	-0,7	44,9	-4,5	61,2	-1,6	39,2	+18,1
Centro (ES)	61,0	-4,9	52,1	+1,9	43,9	+2,0	53,4	-4,5	45,0	+26,5
Madrid (ES)	68,4	-5,8	63,2	-1,1	51,6	+2,2	58,3	-5,5	41,1	+26,5
Attiki (GR)	60,2	-6,2	50,6	-3,1	35,5	-2,9	50,4	-2,7	43,2	+21,6
Voreia Ellada (GR)	57,6	-6,8	45,7	-3,8	39,3	-2,0	56,1	-0,9	50,4	+23,4
Sur (ES)	53,4	-8,7	45,9	-1,2	36,4	+0,1	46,9	-5,6	53,5	+32,3
Este (ES)	63,5	-8,9	58,5	-2,5	46,7	-1,8	55,2	-7,7	46,8	+31,1
Ierland	64,1	-9,3	59,7	-3,6	50,0	-3,1	46,6	-12,0	29,4	+20,8
Canarias (ES)	55,0	-10,8	50,2	-3,9	39,7	-3,1	46,0	-11,0	50,8	+27,1

Noten: WKZ: werkzaamheidsgraad
WLH: werkloosheidsgraad

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

Zoals bekend kennen deze regio's een hoge jeugdwerkloosheid, met pieken tot over 50% in sommige Spaanse regio's. De laatste kolom maakt nu ook duidelijk hoe spectaculair deze jeugdwerkloosheid in een korte tijdspanne aangegroeid is. Ierland zag de jeugdwerkloosheid met 20,8 procentpunten toenemen, wat meer dan een verdrievoudiging betekent. Dat kan ook gezegd worden van de Portugese regio's. De Spaanse regio's kenden in economisch gunstige tijden al een hoog niveau van jeugdwerkloosheid, de overschrijding van de 50%-kaap is het resultaat van een aanwas met om en bij de 30 procentpunten.

4 Slotsom

De clusteroefening op de Europese regio's blijft een nuttige oefening. Ze brengt op een heldere manier de grote verschillen in dynamiek op de Europese arbeidsmarkten in beeld. Die verschillen zijn onder invloed van de economische crisisjaren behoorlijk toegenomen. Europa is een unie met vele verschillende snelheden. Dit blijkt vooral uit de dynamische analyse. Duitsland en Oostenrijk zagen hun werkzaamheidsscores verder stijgen. Maar heel wat andere regio's zijn in vrije val. Ze situeren zich zowel in het Zuiden, het Oosten als het Noorden (Ierland). Andere landen en regio's lijken stilaan te barsten onder de aanhoudende druk. Dat wordt duidelijk in het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk.

Bekeken vanuit een dynamisch perspectief staat Duitsland op eenzame hoogte. Alle Duitse regio's delen hier in de opmerkelijke vooruitgang in globale werkzaamheid. De wijze waarop dit gerealiseerd is, staat ook bloot aan kritiek. Daarbij wordt dan gewezen op de stijging van de working poor. Als alternatieven voor werk worden afgesneden en vangnetten worden verwijderd, dan is het aanvaarden van jobs de enige resterende mogelijkheid. Ongeacht hoe slecht de arbeidsvoorwaarden ook zijn. Duitsland heeft inderdaad een stijging gekend in het aandeel working poor. Kijken we naar de armoederisicograad, maar dan enkel toegepast op de werkenden, dan zien we een stijging van 4,8% in 2005 naar 7,1% in 2010. In procentpunten uitgedrukt gaat het om de sterkste stijging in de Europese Unie. In globaal niveau zijn sommige andere West-Europese en Scandinavische landen echter niet verwijderd. Denemarken komt op 6,5%, Zweden op 6,6%, het Verenigd Koninkrijk op 6,7%. Zwitserland piekt overigens op 7,5%, Luxemburg zelfs op 10,6%.⁵

Hoe brengt Vlaanderen het er vanaf? Het Vlaams Gewest is er in de voorbije jaren niet in geslaagd om de kloof met de Europese topregio's substantieel te verkleinen. Afgemeten aan de algemene werkzaamheidsgraad, moet Vlaanderen heel wat regio's laten voorgaan. Vlaanderen vormt een cluster met hoofdzakelijk Franse en Noord-Italiaanse regio's, maar scoort binnen die groep wel relatief goed. Positief is dat onze arbeidsmarkt tot hertoe de crisis behoorlijk heeft doorstaan. Uit de dynamische analyse leren we dat Vlaanderen bij de regio's hoort die in het zadel blijven. Vooral afgemeten aan het relatief lage armoederisico en de in Europees vergelijkend perspectief lage jeugdwerkloosheid is de indeling in cluster 4 eigenlijk een onderwaardering.

Het pijnpunt blijft echter de lage werkzaamheid bij 55-plussers. Immers, kijken we enkel naar de 25-49-jarigen, dan haalt Vlaanderen een niveau dat vergelijkbaar is met dat van de top in Europa. Zoveel wordt duidelijk uit tabel 16. De Vlaamse score bij de 55-plussers blijft ver achter bij de 50%-norm vooropgesteld in de 2020-doelstellingen. Gezien het toenemend kwantitatief belang van de 50- en 55-plussers in de bevolking op arbeidsleeftijd, blijft een substantiële opwaardering van de algemene werkzaamheidsgraad in deze leeftijdsklasse de eerste prioriteit in het streven naar een sterker economisch draagvlak en minder 'afhankelijken'. In moeilijke economische tijden komt hier de uitdaging bij om de stijging in werkzaamheid bij 55-plussers zo te realiseren dat ze niet koste gaat van een stijgende jeugdwerkloosheid.

⁵ Bron: EU-SILC 2010

Vlaanderen houdt (af)stand in een unie met verschillende snelheden

Tabel 16. Werkzaamheidsgraden bij de 25-49-jarigen voor de EU-lidstaten en het Vlaams Gewest (2011)

	Werkzaamheidsgraad 25-49 jaar in 2011		Werkzaamheidsgraad 25-49 jaar in 2011
1. Vlaanderen	86,4%	15. Portugal	79,0%
2. Zweden	85,9%	16. Polen	78,8%
3. Oostenrijk	85,6%	17. Estland	78,2%
4. Nederland	85,1%	18. Litouwen	77,8%
5. Slovenië	84,6%	19. Slowakije	76,2%
6. Luxemburg	83,1%	20. Letland	76,1%
7. Duitsland	83,0%	21. Roemenië	75,5%
8. Cyprus	82,5%	22. Bulgarije	74,3%
9. Tsjechië	82,4%	23. Malta	73,8%
10. Denemarken	82,4%	24. Hongarije	73,6%
11. Finland	82,3%	25. Italië	71,2%
12. Frankrijk	81,6%	26. Griekenland	69,9%
13. België	80,5%	27. Ierland	69,7%
14. VK	80,2%	28. Spanje	69,2%

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

Een tweede zorgpunt zijn de arbeidsmarktprestaties van Brussel en het Waals Gewest. Ze steken erg schril af tegen de nochtans eerder 'gemiddelde' prestatie van de Vlaamse arbeidsmarkt. Beide gewesten zijn er de afgelopen jaren niet in geslaagd om uit de staart van het Europese peloton op te klimmen, al hebben ze vergeleken met veel andere regio's uit die staart behoorlijk stand gehouden in volle crisistijd.